

SADRŽAJ

<i>CIVILNO DRUŠTVO I AKTERI CIVILNOG DRUŠTVA</i>	2
Vlasti	2
Biznisi	3
Organizacije za razvoj civilnog društva	4
Gradanstvo	4
<i>GRADANSKO UCEŠĆE</i>	5
Zašto je potrebno građansko učešće.....	7
Osnovne vrijednosti u implementaciji građanskog učešća	8
Koja su polja građanskog učešća?	8
Koje su koristi građanskog učešća?	10
Kako se obavlja građansko učešće?	10
<i>ZAKON O SLOBODI PRISTUPA INFORMACIJAMA</i>	11
Šta je zakon o slobodi pristupa informacijama	12
Šta je cilj donošenja ovih Zakona?	13
Ko je dužan da postupa po ovom Zakonu?	13
Ko može imati uvida u informacije prema Zakonu?	13
Koje informacije su dostupne prema Zakonu?	13
Da li su sve informacije koje posjeduju javni organi dostupni Prema Zakonu?	13
Koje informacije su izuzete prema Zakonu?.....	14
Šta je «Test Javnog interesa»?	14
Kako tražiti informacije prema Zakonu?	11
Koliko dugo traje proces dobijanja tražene informacije?	15
Koliko košta dobijanje informacije?.....	15
Gdje mogu dobiti pomoc ako je moj zahtjev odbijen?	16
Primjer zahtjeva za traženu informaciju.....	18
Informacije o organizaciji.....	19

Demokratija i gradansko učešće

1. CIVILNO DRUŠTVO I AKTERI CIVILNOG DRUŠTVA

Ideja civilnog društva dolazi do izražaja nakon iskustva sa fašističkim i komunističkim diktaturama u 20. stoljeću. Želje za većim slobodama i pravima postavile su na dnevni red pitanja uređenja društva na demokracijom osnovama i njihovo funkcioniranje u skladu sa interesima njegovih sudionika. Osnove civilnog društva su zato ograničenje moći i posredništva države u kontroli individualnih i gradanskih prava i inicijativa, kao i u postojanju sloboda u udruživanju i iskazivanju interesa i potreba od subjekta sistema, tj. gradana.

Civilno društvo je onaj sistem u kome postoje zakonom uređeni odnosi i prava gradana, u kojem sistem vlasti i vladajući poredak imaju cilj da obezbijede preduvjete za slobodu, jednakost, pravednost njenih gradana, a gradani vlastima svojom slobodnom voljom i u demokratskom ambijentu i konkurenciji programa, stranaka i licnosti daju legalitet izborima.

Ko je odgovoran za razvoj civilnog društva? Jesu li jedino to organizacije za razvoj civilnog društva? Šta su organizacije civilnog društva? Da li vlade, biznisi ili gradani individualno igraju ulogu u izgradnji civilnog društva? Razvoj civilnog društva se oslanja na četiri važna sektora društva – organizacije za razvoj civilnog društva, vladu, biznise i pojedince koji rade zajedno da bi zadovoljili potrebe javnosti. U ovom poglavlju će se diskutovati o tome ko su akteri i kakvu ulogu igraju u razvoju civilnog društva.

Vlada

Država može podržati organizacije za izgradnju civilnog društva isto kao što ih može i ograniciti. Važno je za vladu da podrži civilno društvo u njegovom razvoju. Vlada ovu ulogu može realizovati kroz partnerstvo sa organizacijama za razvoj civilnog društva i/ili biznisima ili usaglašavajući politiku i zakonodavstvo da podrže razvoj civilnog društva.

Partnerstvo s vladom je često težak problem za one čija se misija ne slaže sa vladinom politikom ili djelovanjem, kao što organizacije koje se bave zaštitom ljudskih prava, rade na oslobađanju državnih zatvorenika ili uticu na zakonodavstvo. Takve organizacije mogu smatrati da saradnja sa vladom vodi do kompromisa ali kada su u pitanju ljudska prava nema kompromisa. Ili menadžment organizacija može smatrati da saradnja sa vladom može narušiti njihovu neutralnost u posredovanju.

Medutim, u mnogo slucajeva, postoji uzajaman interes između vlade i organizacija, kao što je sa humanitarnim organizacijama koje se brinu o potrebama gradana. U ovim slucajevima, postoji šansa za saradnju i partnerstvo zato što vlada i organizacije za razvoj civilnog društva imaju slične interese.

Organizacije za razvoj civilnog društva moraju obratiti pažnju da se ne oslone previše na državu. Ukoliko bi ove organizacije postale obavezne u državnim fondovima, riskiraju da postanu kontrolirane od strane države a ne njihov stvarni partner. Da bi izbjegle ovo, organizacije za razvoj civilnog društva moraju izbalansirati primanja od države sa ostalim finansijskim izvorima. To mogu biti naknade i prihodi od pružanja usluga ili podrške od udruženja ili pojedinaca.

Uz partnerstvo sa organizacijama za razvoj civilnog društva, vlada treba da razvije policiju i zakonodavstvo kao podršku razvoju zdravog civilnog društva. Sprovođenje prava slobode izražavanja i slobode udruživanja je važna za razvoj organizacija za razvoj civilnog društva, tako da gradani mogu formirati grupe i imati pravo da govore o problemima koji su im važni.

Biznis

Biznis sektor isto tako igra važnu ulogu u razvoju civilnog društva. Neke organizacije smatraju da saradnjom sa ovim sektorom mogu protivrijeciti svojoj ideologiji ili misiji, što se odražava na posao koji obavljaju. Na primjer, organizacije za razvoj civilnog društva koje su uključene u promociju prava radnicke klase, ekonomskih prava, ili prava siromašnih često smatraju da je veliki biznis "dio problema" i uzrok mnogih nepravdi koje vode do moci sistema. Medutim, biznis neće postati društveno dostupan kroz izolaciju i izbjegavanje. Približavajući se vodama biznisa, razmjenjujući informacije i razvijajući međudnose, može se vidjeti da ima dosta stvari koje su zajednicke nego što se ranije mislilo. Kako biznismeni i organizacije za razvoj civilnog društva rade u istoj zajednici, stoga često imaju iste "korisnike". Biznismene bi trebalo podsjetiti na koristi koje imaju od podrške napretku NVO-a i dobrotvornih grupa; to utvrđuje njihovu legitimnost u zajednici gdje njihovi korisnici borave, obezbjeđuje im besplatnu reklamu. Ovo su faktori koji odgovaraju licnom interesu privatnog sektora. Nadalje, organizacije za razvoj civilnog društva mogu primiti neophodnu finansijsku, materijalnu, tehnicku i humanitarnu podršku preko članova biznis zajednice koji obezbjeđuju pozajmice za pomoc ovim organizacijama. Ti potencijalni izvori se mogu iskoristiti, ako smo spremni da otvorimo vrata mogućim partnerima.

Prema tome, biznis i tržišni sektor mogu imati probleme koji se preklapaju. Na primjer, udruženje farmera ima sposobnost za stvaranje profita, ali isto tako i sposobnost da djeluje kao udruženje i odgovori na potrebe svojih članova. NVO-i često nude novcanu i tehničku pomoć za mala preduzeca i neformalne ekonomske aktivnosti koje pomažu da tržišni sektor postaje veći.

Organizacije za razvoj civilnog društva

Pojam organizacija za razvoj civilnog društva je veoma širok a odnosi se na organizacioni život van okvira vlade i izražava mogućnosti za unapređenje principa civilnog društva, principa odgovornosti, učešća i mirnih promjena (čak iako to nije dio njihove misije ili mandata). Najbrojnije organizacije za razvoj civilnog društva su:

Nevladine organizacije ili neprofitne organizacije

Nevladine organizacije djeluju primarno na prepoznavanju potreba drugih. Ljudi koji pružaju usluge su često okrenuti prema svojim korisnicima. NVO su formalne organizacije sa upravnim odborom, misijom i osobljem koje obezbjeđuje razne vrste servisa, programa ili dobrotvornih usluga korisničkoj populaciji. Opisuju zanemarene, povećavaju slobodu ojačavajući pojedinca, obezbjeđuju zagovaranje za socijalne promjene i mnoštvo drugih usluga. Imaju različitu tematsku orijentaciju kao što su ljudska prava, okruženje, jednakost, pružanje zdravstvene njege, edukacija, ekonomski razvoj, razvoj zajednice, agrikultura ili urgentnu pomoć. Podržani su javnim i privatnim grantovima, pojedinačnim donacijama i pribavljanjem sredstava kroz različite kampanje. Ove organizacije moraju biti odgovorne svojoj misiji, svojim korisnicima i donatorima, između ostalog. Da li znate za neke primjere rada NVO u ovom regionu?

Gradanstvo

Važno je razmotriti mogućnosti običnih građana (koji još nisu organizirani) da postanu unapredivaci civilnog društva. Svako ima mogućnost da postane svjestan problema, odluka, prava i zakona koji imaju uticaj na njegov život, i svako ima jedinstven talenat i vještine koje su obavezne na području građanskog aktivizma. Postoje ogromne mogućnosti za unapređenje i razvijanje ovih vještina, naročito među marginaliziranim i ranjivim

grupama u društvu gdje nepravda koja im je nanesena uništava njihov život. Osposobiti građane da ucestvuju, cineci njihove vode odgovornim, i raditi za mirne socijalne promjene su kalupi za izgradnju jakog civilnog društva.

Unapredenje meduodnosa je važno za civilno društvo. Ovi odnosi ce pokazati kako snažno ucesnici saraduju na sprovođenju znacajnih promjena. Također, ce odrediti kako se ucesnici na miran nacin mogu natjecati jedan sa drugim za svoje pojedinačne ciljeve. Odnose je teško razvijati, posebno u okruženju sa mnogo grupa koje traže finansijsku podršku. Zbog toga je bitno ujediniti ucesnike i pomoci u izgradnji mostova za trajne odnose. Izgradnja mostova pocinje sa identifikacijom propusta u društvu i pokušajem da se obezbijedi “zajednicko tlo” kako bi se ti propusti približili.

2. GRAĐANSKO UCEŠĆE

Demokracija znaci mnogo više od slobodnih izbora i vlade, iako su oni polazna osnova. Vlast u demokratskom društvu mora postati i ostati partner između građana i izabranih službenika kojima su građani dali svoje povjerenje.

Ovo povjerenje se mora proširiti na javne službenike i vladine institucije.

U demokratskim zemljama svijeta, ovo povjerenje je postignuto:

- Transparentnošću rada izabranih službenika;
- mogućnošću datoj građanima da igraju važnu ulogu u vlasti, čak i u svakodnevnim aktivnostima.

Gradansko učešće u donošenju odluka je postupan proces, koji podrazumijeva određene faze koje se moraju proci. Ove faze su sastavni dio dva nivoa gradanskog učešća:

1. prvi nivo učešća je **informiranje**, što znaci da se moraju uložiti naponi kako od strane građana tako i od vlasti. Javna vlast ima dužnost da izdaje informacije građanima, vezane za njihove aktivnosti i planove, kako bi građani razumjeli prioritete pravce u politikama i poslovanju izabranih službenika;

2. drugi nivo se odnosi na gradanske **konsultacije**, što je aktivnost vlasti da identificiraju potrebe građana, odrede prioritete ili prikupe ideje i sugestije za određena pitanja.

Postoje četiri stvari koje su osnov gradanskog učešća. To su:

- ⇒ Aktivni i informirani građani koji znaju da imaju obavezu da učestvuju kao jednaki partneri u aktivnostima vlasti, jer razumiju problematiku.
- ⇒ Efikasni načini sakupljanja informacija građana o njihovim potrebama, mišljenima i prioritetima.
- ⇒ Zainteresovanost građana za uključivanje u svim aktivnosti vladinog procesa.
- ⇒ Konstantan transfer informacija od građana ka vlastima.

Gradansko učešće je kombinacija - informacija, komunikacije i uključivanja u odnose uspostavljene između vlasti i građana. Aktivnosti vlasti su razvijene i održive sve dotle dok susreću potrebu i želju građana, dokle god je to moguće.

Koji su drugi načini za građane da učestvuju?

- Citanjem o problemima i izabranim predstavnicima kroz pisane medije
- Pisanjem o problemima i izabranim predstavnicima
- Raspravljajući o problemima u formalnim ili neformalnim okvirima
- Radeci u zajednici na podršci za određeno opšte dobro ili u protestu protiv vladinih odluka, možda volontirajući u NVO u čiju dobrobit vjeruješ.
- Formirajući ili pridružujući se:
  - aktivnim grupama u zajednici
  - grupama za mlade
  - profesionalnim organizacijama
  - ženskim grupama
  - biznis grupama
  - političkim partijama
  - vjerskim grupama/organizacijama
- Posjećujući sastanke zajednice ili političke sastanke
- Postajući vođa političke partije, radničke organizacije, lokalne zajednice
- Glasanjem na izborima

- Kampanjama za one koji se natjecu za službu
- Natjecanjem za službu i služenjem ukoliko ste izabrani
- Placanjem poreza
- Prikupljanjem podrške za slucajeve od opšteg interesa, možda putem peticije
- Angažovanjem u aktivnostima lobiranja sa predstavnicima vlasti ili pomažuci kampanjama lobiranja
- Koristeci legalne puteve u traženju pravde
- Angažovanjem u mirnim protestima kao što su demonstracije, štrajkovi i bojkoti

Zašto je potrebno gradansko učešće?

Na nivou lokalne vlasti, ideja gradanskog učešća u vlasti ima duboko znacenje. To je zbog toga što ljudi žive u gradovima, zajednicama i selima, i tu:

- ◆ **odluke vlasti imaju najviše uticaja na ljude, i**
- ◆ **gradansko učešće se najlakše postiže.**

Naravno, gradani bi takoder trebali razumjeti svoje odgovornosti u procesu demokratske vlasti. U lokalnim zajednicama, gdje su gradani i vlada aktivno ukljuceni u proces gradanskog učešća, lokalna vlada ce biti spremna da:

- dijeli iskrene, sveobuhvatne i jasne informacije;
- pruži gradanima mogućnost da izraze svoja mišljenja i uticu na gradanske odluke na fer i otvoren način;
- ohrabre gradane da iskoriste prednost ovih mogućnosti;
- založi se i objasni način na koji su odluke donešene, obezbjeđujući sve argumente koji potkrepljuju ove odluke.

U isto vrijeme, gradani ce:

- razumjeti prava i obaveze koje su im postavljene, kako bi uzeli učešća u lokalnom donošenju odluka, jer ove odluke mogu uticati na njihove živote, direktno ili indirektno;
- biti spremni raditi iskreno i konstruktivno kako bi podržali predstavnike lokalne javne vlasti u rješavanju pitanja.

Osnovne vrijednosti u implementaciji gradanskog učešća

1. Javnost bi trebala imati riječ u odlukama koje uticu na njihove živote.
2. Javno učešće uključuje obećanje da se utice na donošenje odluka.
3. Javno učešće razmjenjuje interese i susreće potrebe svih ucesnika.
4. Javno učešće poziva ucesnike da definišu svoje uključivanje.
5. Javno učešće pokazuje ucesnicima način na koji je njihov doprinos uticao na odluke.
6. Javno učešće obezbjeđuje ucesnike sa neophodnim informacijama koje im pomažu da njihovo učešće bude značajnije.

Gradanin kao stub civilnog društva

S obzirom da je gradansko učešće nova ideja za mnoge ljude, i predstavnici vlasti i građani bi trebali biti inicijatori ovog procesa. To nalaže jako zalaganje lokalnih lidera za gradansko učešće, počevši od načelnika i njegovih najbližih savjetnika. Načelnik i njegovi saradnici bi trebali jasno, iskreno i što češće izražavati svoje zalaganje za gradansko učešće.

U planiranju gradanskog učešća, korisno je da vlasti misle o građanima kao o mušterijama u poslu. Ideja je da dokle god građani placaju takse i doprinose, trebali bi biti u mogućnosti "kupiti" one usluge koje trebaju i žele. Ako je vlada placena iz ovih taksi i doprinosa, trebala bi težiti da se obezbijedi najbolji i najkorisniji kvalitet usluga.

U vlasti orijentisanoj ka gradanima (klijentima) postoje neki od nacina u kojima su gradani videni od strane prestavnika vlasti kao:

- ⇒ **GRADANIN** je najvažnija individua za civilnog službenika.
- ⇒ **GRADANIN** ne ovisi o vlasti – vlast ovisi o njemu.
- ⇒ **GRADANIN** ne ometa rad vlasti - on je sama svrha rada i postojanja vlasti. Služeci mu vlasti ne cine uslugu njemu - on cini uslugu vlastima omogucavajući im da ga služe.
- ⇒ **GRADANIN** nije van aktivnosti vlasti - on je dio te aktivnosti.
- ⇒ **GRADANIN** nije prazna statisticka figura - on je ljudsko bice, sa osjecanjima i emocijama poput svih nas, sa predrasudama i preferancama.
- ⇒ **GRADANIN** nije neko protiv koga bi se vlast trebale boriti ili odmjeravati snage s njim. Nitko nikada nije pobijedio bijuci se sa klijentom.
- ⇒ **GRADANIN** iznosi svoje želje javno. Misija vlasti je da se tretiraju ove želje na obostrano koristan nacin.

Gradansko učešće nije samo odgovornost prestavnika vlasti.

Gradani takoder imaju odgovornosti.

Gradanske dužnosti su sljedece:

- © Da razumije šta vlada radi i koja je svrha.
- © Da budu spremni dati svoj doprinos kada vlada planira da uradi nešto što bi moglo uticati na njihove interese.
- © Da pristupi predstavnicima vlasti sa pozitivnim stavom.
- © Da pokaže interes u razumijevanju problema, uključujući sprege u odnosu na to šta vlada može da uradi.
- © Da izraze svoje ideje i mišljenja jasno i u potpunosti.
- © Pod odgovarajucim uslovima, da saraduju konstruktivno sa službenicima lokalne vlasti, kako bi pronašli i sproveli obostrano zadovoljavajuća rješenja.

Nakon što dobiju doprinos od građana, odgovorni službenici vlasti imaju obavezu da saslušaju ono što građani kažu i uzmu u obzir njihove ideje. Ideja koja dolazi od građana može biti prihvacena ili odbacena i predstavnici vlasti bi trebali objasniti zašto ideja ne može ili ne treba biti stavljena u praksu. U slučaju da predstavnici vlasti ne informišu građane o razlozima neprihvatanja njihovih ideja, građani mogu i trebali bi tražiti objašnjenje za takve njihove odluke. Sugestija ili žalba od građana može biti prihvacena ili odbacena, ali ne bi trebala biti ignorisana.

Koja su polja gradanskog učešća?

Partnerstvo između građana i vlasti ovisi o pristupu građana informacijama koje rukovode njihovim životima. Na primjer, građani bi trebali biti uključeni u proces planiranja lokalnog budžeta. Oni bi trebali biti svjesni načina na koji se budžet pravi i trebali bi biti u mogućnosti da utiču na njega kroz javne sastanke, slušanja ili debate i savjetodavne grupe građana. Izražavanje mišljenja, intervjui, fokus grupe, javni sastanci i drugi alati gradanskog učešća su neki od načina koji mogu pomoći i građanima i vlastima da nauče kako sakupiti i koristiti mišljenja građana vezano za obezbjeđenje svih tipova javnih usluga.

Gradansko učešće, iako prijeko potrebno u demokratiji, nije uvijek lako postići. Nekada postoji potreba za političkom voljom, istrajnost i praktična naklonost da se educiraju i vlasti i građani o svojim obavezama u demokraciji.

Mnoge lokalne vlasti bi trebale razumjeti važnost gradanskog učešća i imati određeno iskustvo na tom polju.

Prije svega, važno je da je gradansko učešće integrisano u glavne aktivnosti lokalnih vlasti, na primjer u pravljenju budžeta. Korištenje gradanskog učešća u ovim situacijama omogućit će poticaj novih inicijativa gradanskog učešća u sličnim zajedničkim aktivnostima i u budućnosti.

Koje su koristi gradanskog učešća?

Ovdje su neke specifične koristi, slične i za lokalnu javnu vlast i za građane, gdje je gradansko učešće u procesu vlasti uzeto za ozbiljno:

- Uspostavlja i izgrađuje **povjerenje** između lokalne javne vlasti i građana.
- Pomaže lokalnoj javnoj vlasti da postane i ostane **transparentna** u procesu vladavine.
- Dozvoljava svakom građaninu da ima **pristup informacijama** vezanim za određena pitanja.
- Omogućava lokalnoj javnoj vladi **da identificira potrebe zajednice** brže i sa većom satisfakcijom za građane.
- **Ohrabruje face-to-face debate**, tako da građani mogu direktno čuti različiti stavove.
- **Usmjerava zajednicu** ka odgovornim i politički podržanim odlukama.
- **Vodi zajednicu** ka konsenzusu i ne-konfliktima.
- Pomaže **promociju novog zakonodavnog okvira**, u skladu sa novim modelom kooperacije i partnerstva.
- Pomaže lokalnoj vlasti da riješi **građanske potrebe** prije njihovih posebnih interesa.

Nekada lokalne vlasti moraju dijeliti i loše vijesti sa javnošću, na primjer: deficiti budžeta, projekti u zakašnjenju ili čak i greške koje su učinjene. Građani imaju pravo da budu informisani o planovima i projektima od njihovog početka do završetka. Ako je projekat teži ili košta više nego što je predocen, oni imaju pravo znati to. Na dugoročnom planu, iskrenost gradi povjerenje, iako stvara poteškoce na kratkorocnom planu.

Kako se obavlja građansko učešće?

Smisao ideje građanskog učešća je dvostrana komunikacija:

- ◆ od vlasti ka građanima;
- ◆ od građana ka vlastima.

Dvostrana komunikacija znači da građani mogu otkriti prednosti u predstavljenim mogućnostima, naučiti šta se događa u njihovim zajednicama i u vlasti i dijeliti svoja razmišljanja sa vlastima. Oni bi

trebali aktivno tražiti nove nacine komunikacije sa vladom. Ovo nije lako uradi u svakoj situaciji, cak i u naprednim demokracijama.

Javne, edukativne i kampanje podizanja svijesti mogu biti neophodne da pomognu gradanima da razumiju važnost njihovih odgovornosti da djeluju ka vlasti na konstruktivan nacin. Vlada i NVO-i mogu i trebali bi upravljati taj kanal, ako je to zahtjevano odnosno neophodno. Organizovanje javnih sastanaka ili fokus grupa sa razlicitim kategorijama gradana neki su od nacina koji mogu uticati na poboljšanje komunikacije između vlasti i gradana.

ZAKON O SLOBODI PRISTUPA INFORMACIJAMA U BOSNI I HERCEGOVINI

Šta je zakon o slobodi pristupa informacijama?

Zakon o slobodi pristupa informacijama («Zakon») uspostavlja pravo javnosti da ostvari pristup vladinim informacijama i dokumentima.

Zakonodavni organi u BiH donijeli su zakon, kako na državnom nivou tako i na nivou entiteta. Na državnom nivou, Zakon je stupio na snagu 25. novembra 2000, dok je na entitetskom nivou stupio na snagu 26. novembra 2001 u Republici Srpskoj, i 01. februara 2002 u Federaciji BiH.

Šta je cilj donošenja ovih Zakona?

Ustav Bosne i Hercegovine i Ustav entiteta garantuju svim licima pravo na slobodu izražavanja. Da bi zaštitili i u potpunosti realizovali ovo pravo, veoma je važno da svako lice ima pravo pristupa informacijama. Javni pristup informacijama koje su u posjedu vlade je neophodan za demokratski proces.

Cilj Zakona je da ustanovi da su informacije pod kontrolom javnih organa javno dobro i da javni pristup takvim informacijama promoviše vecu transparentnost i odgovornost tih organa. Transparentnost je ključni put za sprecavanje i otkrivanje korupcije, kao i put koji osigurava i promoviše integritet vlade.

Ko je dužan da postupa po ovom Zakonu?

Zakon se odnosi na sve javne organe. To uključuje sva vladina i administrativna odjeljenja, zakonodavne organe, sudove i tužilaštva. Također, uključuje odjeljenja koja su u posjedu ili ih vlada kontroliše, kao što su javne institucije, javne bolnice i univerziteti.

Ko može imati uvida u informacije prema Zakonu?

Svaka osoba ima pravo tražiti informacije, bez obzira da li je on/ona državljanin BiH ili mu je mjesto stanovanja BiH. Kompanije, organizacije ili druga tijela koja imaju pravni identitet također mogu tražiti informaciju.

Koje vrste informacija su dostupne prema Zakonu?

Termin «informacija» je veoma široko definisan prema Zakonu, i to kao «svaki materijal koji sadrži činjenice, mišljenja, podatke ili bilo koje druge teme, uključujući svaku kopiju ili dio, bez obzira na fizicku formu». Ovo uključuje sve štampane ili pisane dokumente (npr. ručno pisanje zabilješke, korespodencija, zapisnici sa sastanka), audio trake, fotografije i kompjuterski fajlove. Ukratko, uključuje bilo kakvu formu informacije bez obzira na fizicku formu, karakteristike, kada je kreirana, ili kako je klasifikovana.

Zakon također osigurava pravo svake osobe da dobije pristup njegovim ili njenim licnim informacijama koje su u posjedu javnih organa, kao i da zatraži dopunu takvih informacija, kako bi osigurali da su takve informacije blagovremene, kompletne, tačne i nisu ni na koji način nepravilne.

Da li su sve informacije koje posjeduju javni organi dostupne prema Zakonu?

Ne. Namjera Zakona o slobodi pristupa informacijama nije za sve informacije koje posjeduju javni organi dostupne javnosti. Zakon priznaje da postoje neke pravne osnove da neke informacije ne budu objavljene.

Koje informacije su izuzete prema Zakonu?

Zakon određuje tri kategorije informacija koje mogu biti izuzete od objavljivanja:

1. Izuzeci u vezi sa funkcijama javnih organa. Prva kategorija se odnosi na informacije koje su u vezi sa zaštitom pravnih funkcija javnih organa. Prema ovoj kategoriji, izuzetak od objavljivanja može biti utvrđen za informacije čije objavljivanje može izazvati ozbiljnu štetu po legitimne ciljeve vlade, uključujući:
  - (1) odbranu i nacionalnu sigurnost i zaštitu javne sigurnosti; (2) prevenciju krivičnih djela i otkrivanje krivičnih djela; i (3) zaštitu procesa donošenja odluka u javnim organima, kao što je iznošenje mišljenja, savjeta ili preporuka od strane zaposlenika u javnim organima. Na primjer, iako je neophodno zadržati neke dokumente koji se odnose na prirodu određenih vojnih operacija, to ne znači da sve informacije koje se odnose na odbranu, kao što je godišnji proračun odbrane, treba da budu zadržane.
2. Povjerljive trgovinske informacije. Druga kategorija izuzetih informacija se odnosi na zaštitu trgovinski osjetljivih informacija privatnih kompanija ili treće strane. Na primjer, informacije u posjedu vlade koje se odnose na pregovore o kupovini ili prodaji određene kompanije mogu biti izuzete od objavljivanja.
3. Informacije o privatnosti trećeg lica. Treća kategorija se odnosi na izuzetke koji se odnose na zaštitu privatnosti trećeg lica.

Šta je 'Test javnog interesa'?

Informacije koje se nalaze u jednoj od kategorija izuzetaka, ipak, nisu neophodno imune na objavljivanje. Prema Zakonu, izuzetne informacije moraju biti objavljene ukoliko postoji važan javni interes za njihovo objavljivanje. Stoga, kada informacija spada u jednu od kategorija izuzetaka, javni organ mora napraviti 'test javnog interesa' prije odlučivanja da zadrži tu informaciju.

'Test javnog interesa' traži od javnog organa da objavi informaciju, iako ona spada u jednu od kategorija izuzetaka, ukoliko javni interes za poznavanjem te informacije nadmašuje štetu koju može nanijeti njeno

objavljivanje. Na primjer, u normalnim okolnostima, informacije koje se odnose na trgovinske tajne kompanije se ne objavljuju. Ipak, ukoliko te informacije ukazuju da akcije kompanije uzrokuju ozbiljnu zdravstvenu opasnost po javnost, ili okolinu, javni interes ce zahtjevati da se takve informacije objave. Test javnog interesa je narocito relevantan u slucajevima nepravilnog ili korumpiranog ponašanja, i javni interes za objavljivanje informacija u takvim slucajevima je primaran.

Kako tražiti informacije prema zakonu?

Zahtjev za informaciju treba podnijeti javnom organu za koji smatrate da posjeduje informaciju. Svi zahtjevi moraju biti u pismenoj formi na bilo kom službenom jeziku u BiH i treba da sadrži dovoljno detalja o prirodi i/ili sadržaju tražene informacije, kako bi javni organ mogao locirati informaciju. Osim toga, morate uključiti svoje ime i kontakt informacije. Niste obavezni objasniti za šta vam je informacija potrebna.

Zahtjev za pristup necijim licnim podacima može podnijeti samo fizicko lice u srodstvu ili njegov/njen pravni ili ovlašteni predstavnik. Osim toga, podnosilac zahtjeva mora priložiti identifikacijske dokumente sa slikom, te u slucaju pravnog ili ovlaštenog zastupnika, dokaz takvog zastupništva ili ovlaštenja.

Zakon traži od javnih organa da uspostave proceduru koja ce pomoci ljudima da otkriju koje informacije postoje i kako da dodu do njih. Prema Zakonu, svaki javni organ je obavezan da:

1. napravi Upustvo o pristupu informacijama,
2. napravi Indeks registar o vrstama informacija koje posjeduju ili kontroliraju
3. imenuju službenika za informisanje koji ce biti odgovoran za procesiranje zahtjeva.

Koliko dugo traje proces dobijanja tražene informacije?

Vlada je dužna da vas obavijesti da li ce vam odobriti pristup informacijama u što kracem roku, ali ne kasnije od 15 dana od dana prijema zahtjeva. Odredeno vremensko produženje može biti dostupno

za zahtjeve koji se odnose na povjerljive trgovinske ili privatne interese treće strane.

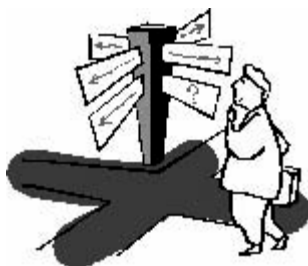
Kada je pristup odobren, možete ici u prostorije javnog organa kako bi licno pregledali informacije ili, ako je moguće kopiranje, dobiti kopiju informacija. Na primjer, ukoliko je informacija u formi pisanog dokumenta, možete dobiti kopiju. Ako je na kompjuteru, možete tražiti štampanu verziju ili kopiju na disketi. Također, možete tražiti kopije video trake, trake filma ili drugih oblika koje je moguće kopirati.

Koliko košta dobijanje informacije?

Prema Zakonu, prvih 10 strana standardne velicine fotokopija je besplatno. Nakon toga, javni organ vam može naplatiti samo stvarnu cijenu kopiranja.

Ukoliko javni organ odbije ili ne izvrši vaš zahtjev, možete podnijeti internu administrativnu žalbu istom organu. Javni organ će zatim proslijediti vašu žalbu tijelu druge instance na preispitivanje vašeg zahtjeva i izdati odluku. Ukoliko ste još uvijek nezadovoljni odlukom tijela druge instance, možete podnijeti žalbu sudu (administrativni spor).

Gdje mogu dobiti pomoc ako je moj zahtjev odbijen?

Ukoliko vam je potrebna pomoc u podnošenju zahtjeva za informaciju prema Zakonu, ili u podnošenju tužbe na odluke organa povodom vašeg zahtjeva, možete kontaktirati ABA/CEELI Centar za slobodu pristupa informacijama ('PAC') u Sarajevu, ili 'Terra', poznati NVO u Banja Luci. (U prilogu su kontakt informacije.) I 'PAC' i 'Terra' među svojim osobljem imaju lokalne pravnike i pružaju besplatnu pravnu pomoc vezanu za implementaciju Zakona svakoj osobi koja ima pravo da zatraži informacije.

Osim toga, Ombudsmeni su na raspolaganju da saslušaju vaše žalbe vezane za način procesuiranja vaših zahtjeva prema Zakonu.

Korisne kontakt informacije:

Centar za slobodu pristupa informacijama

ABA/CEELI

Ferhadija 27/2

71000 Sarajevo

tel: (387 33) 232-002, 447-647, 232-295

fax: (387 33) 233-192

e-mail: athomas@ceeli.ba

Institucija Ombudsmena za FBiH

Valtera Perica 15

71000 Sarajevo

Tel: (387 33) 211-392 ili 211-393

Fax: (387 33) 653-461

e-mail: ombudfbh@bih.net.ba

RS Ombudsmeni

Kralja Alsona XVIII 21

78000 Banja Luka

Tel: (387 51) 311-797 ili 303-451

e-mail: ombudsman@blic.net

PRIMJER ZAHTJEVA ZA TRAŽENU INFORMACIJU

(vaši podaci)

(ime i adresa javnog organa)

Predmet: Zahtjev za informacijama

Poštovani,

na osnovu Zakona o slobodi pristupa informacijama tražim pristup sljedećim informacijama:

(Opišite informacije koje želite što je moguće jasnije i sa što više detalja)

Molim vas da mi dostavite kopije tražene informacije ukoliko one mogu biti dostavljene bez troškova¹. U slučaju da postoji taksa na kopiranje traženih dokumenata molim vas da me o tome obavijestite prije nego procesuirate zahtjev.

Ukoliko odbijete ovaj zahtjev u cjelosti ili neki njegov dio molim vas da me obavijestite o razlozima odbijanja u pismenoj formi kao i o žalbenoj proceduri koju propisuje Zakon.

Kao što znate, Zakon o slobodi pristupa informacijama zahtjeva od javnih organa da odgovore na zahtjev u što kraćem roku, ali ne kasnije od 15 dana od dana prijema zahtjeva.

U nadi da ćete mi dostaviti traženu informaciju srdačno vam se zahvaljujem,

(vaše ime)

---

¹ prema članu 16 (2) Zakona o slobodi pristupa informacijama troškovi kopiranja prvih 10 stranica tražene informacije su besplatne.

(OVDJE CE ICI LOGO BOSPO-a)

Humanitarna organizacija "Bosanski savjet za pomoc", Petra Kocica 8, 75000 Tuzla, BiH
Tel/fax: +387 (0) 35 256 424, 264 257; E-mail: bospo@bospo.ba; www.bospo.ba

Informacije o organizaciji

BOSPO je neovisna, multietnička nevladina organizacija. Osnovana je 1995. godine od strane Danskog savjeta za izbjeglice (DRC).

Od pocetka rada BOSPO je uspješno realizirao niz projekata: usluge podrške nevladinim organizacijama, projekte javnog zagovaranja, psihosocijalni program za raseljene žene i djecu, program mikrokreditiranja i vodenje 13 informativno-pravnih centara na području Federacije i Republike Srpske. Neke od aktivnosti BOSPO-a uključivale su razvoj i promociju priručnika i koncepta javnog zagovaranja, izdavanje novina i publikacija, obezbjeđivanje obuke i podrške nevladinim organizacijama i grupama u zajednici

Misija BOSPO-a je da obezbijedi mogućnosti za edukaciju, nadgradnju, informiranje i aktivnije učešće nevladinih organizacija, građana i neformalnih građanskih inicijativa u stvaranju pozitivnih i demokratskih promjena u zajednici. Uvjereni smo da osnaživanjem pojedinaca da preuzimu inicijativu i odgovornost ujedno osnažujemo i društvo. BOSPO-ov rad izgrađen je na principima solidarnosti i lojalnosti misiji, kao i na principima timskog rada i profesionalizma.

Vizija BOSPO-a je civilno društvo koje svima pruža jednake mogućnosti i ohrabruje pojedince da kreiraju okruženje u kome žele da žive.

Ciljevi BOSPO-a:

stvaranje mogućnosti za pokretanje demokratskih promjena osnaživanjem neformalnih građanskih inicijativa i nevladinog sektora.

osnažiti neformalne građanske inicijative i nevladin sektor u regionu jugoistočne Evrope obezbjeđujući obuku i podršku

ohrabriti samoodrživ povratak u prijeratna prebivališta pružajući socijalne usluge raseljenim ženama i djeci u zajednici i informativnu i pravnu pomoć u regionu

BOSPO će i u budućem periodu nastojati da radi na naporima zagovaranja, doprinoseći stvaranju društva kome će građanske inicijative i NVO-i imati važnu i nezamjenjivu ulogu pri stvaranju lokalnih, regionalnih i državnih politika. Također, svoje aktivnosti usmjeriti će i na dalji razvoj Resursnog centra koji je dizajniran da pruži podršku NVO-ima i građanskim grupama u njihovim težnjama ka izgradnji snažnijeg civilnog društvenog sektora.